

VỪA LÀM VỪA HỌC

Vừa làm vừa học là phương thức giáo dục được đặc trưng trong tiến trình phát triển Quốc Học Việt sau ngày 02/09/1945. Ngày 03/09/1945, trong phiên họp đầu tiên của Hội đồng Chính Phủ, Bác Hồ gửi lời kêu gọi các Bộ Trưởng “sau 80 năm bị áp bức, bị bóc lột và dưới chính sách ngu dân của thực dân Pháp, chúng ta đều chưa quen với kỹ thuật hành chính. Nhưng điều đó không làm cho chúng ta lo ngại. Chúng ta vừa làm vừa học, vừa học vừa làm. Chắc rằng, chúng ta sẽ phạm khuyết điểm, nhưng chúng ta sẽ sửa chữa, chúng ta có can đảm sửa chữa khuyết điểm.” [2, Tập 4, tr. 6]. “Vừa học vừa làm, vừa làm vừa học” trở thành phương thức giáo dục tiến bộ cho việc kiến tạo nền giáo dục phổ thông dân chủ, đại chúng trong những năm tháng chống Mỹ cứu nước. Ngày nay, đây vẫn là phương thức xây dựng xã hội học tập hữu hiệu trên toàn bộ đất nước Việt Nam.

Mô hình trường phổ thông theo phương thức Vừa học Vừa làm tại nước ta được phát triển trong những năm 60 của thế kỷ 20 là trường Thanh niên dân tộc, tiền thân của trường Phổ thông Dân tộc Nội trú. Loại hình trường Thanh niên Dân tộc ra đời vào những năm cuối của thế kỷ 50 thế kỷ trước. Lúc đó miền Bắc bước vào thời kì xây dựng Chủ nghĩa xã hội chiến tranh thống nhất nước nhà Trường thanh niên dân tộc tích cực thực hiện Nguyên lí “Giáo dục kết hợp với lao động sản xuất” phát triển thành Trường Vừa học vừa làm. Một trong những điển hình tiêu biểu là Trường thanh niên lao động xã hội chủ nghĩa Hòa Bình (tỉnh Hòa Bình). Theo gương trường Hòa Bình có các trường thanh niên dân tộc Phú Lương (Thái Nguyên), trường thanh niên dân tộc Phù Yên (Nghĩa Lộ). Ở trường này, ngoài sự đào tạo còn chú ý rèn luyện cho học sinh ý chí sẵn sàng chiến đấu.

Sinh thời, Bác Hồ rất quan tâm tới mô hình này. Ngày 17/08/1962, Bác đến thăm Trường Thanh niên Lao động Xã hội chủ nghĩa Hòa Bình và có bài nói chuyện với thầy trò, cán bộ của trường. Nội dung bài nói của Bác tập trung vào 10 điểm sau: (1) Các cháu phải đoàn kết, đoàn kết giữa thầy giáo với thầy giáo, giữa thầy giáo với học trò, giữa học trò với học trò, giữa nhà Trường, thầy giáo, học trò với đồng bào địa phương. (2) Phải tôn trọng kỉ luật nhà trường. Kỉ luật Bác nói đây không phải là ngày làm mấy giờ, mấy giờ ăn, mấy giờ nghỉ mà trước hết là kỉ luật lao động. Các cháu học xong sẽ là cán bộ nông thôn, cán bộ hợp tác xã mà hợp tác xã vẫn quan trọng là kỉ luật lao động. (3) Phải bàn bạc dân chủ. Có công việc gì ban phụ trách phải bàn bạc với anh em. làm cho tư tưởng mọi người thông suốt, động viên mọi người cùng làm, chứ không nên ban phụ trách định kế hoạch rồi bắt mọi người làm... (4) Về nghề phụ nên chú ý, ở đây có thể phát triển một số nghề ví dụ như nghề nuôi lợn (5) Học tập phải thiết thực. Ví dụ các cháu đến đây chưa biết làm nhà, ban phụ trách trường nên chọn một số cháu biết làm nhà để tự làm lấy được. (6) Điều nữa, các cháu cần nghiên cứu Nghị quyết Trung Ương lần thứ 5 về nông nghiệp, Muốn ăn no, muốn xây dựng chủ nghĩa xã hội cần phải chú trọng nông nghiệp Vì không có ăn chẳng làm gì được như tục ngữ có câu “Có thực mới vực được đạo” cho nên chúng ta xây dựng chủ nghĩa xã hội phải chú trọng xây dựng công nghiệp và nông nghiệp. (7) Trường này dạy cho thanh niên học tập, vừa lao động là rất tốt. Nên học những ngành nghề gì liên hệ trực tiếp bởi sản xuất nông nghiệp đến nông thôn. Trước đây, lứa tuổi thanh niên Bác hoạt động ở Pháp cũng vừa lao động vừa học tập nhưng lúc đó lao động là lao động để quốc, bác phải làm thế để tự kiếm sống nhưng vẫn dành thời gian để học tập, ngày lao động, tối học tập chứ Bác không được

đến trường học tập. Vì vậy Bác khuyên lao động tốt để trở thành người lao động XHCN. (8) Hiện nay ở nông thôn vấn đề quan trọng là cải tiến và nâng cao trình độ quản lý hợp tác xã để phát triển sản xuất. (9) Miền Bắc đang xây dựng chủ nghĩa xã hội, nhưng có người chưa hiểu. Chủ nghĩa xã hội là làm sao cho nhân dân đủ ăn, đủ mặc, ngày càng sung túc, ai nấy đi học, ốm đau có thuốc, già không lao động được thì nghỉ, những phong tục tập quán không tốt dần dần được xóa bỏ (vì dụ lấy vợ, lấy chồng quá sớm, cúng bái... Tóm lại xã hội ngày càng tiến, vật chất ngày càng tăng, tinh thần ngày càng tốt. (10). Một việc nữa, chúng ta xây dựng chủ nghĩa xã hội thì bọn Mỹ không muốn cho chúng ta thành công. Chúng âm mưu phá hoại ta bằng nhiều cách. Chúng còn tung tin đồn nhảm, phá hoại tinh thần nhân dân ta. Vì vậy, toàn Đảng toàn dân ta phải cảnh giác đập tan âm mưu phá hoại của chúng. Cổ nhiên, bộ đội, công an, là lực lượng bảo vệ chúng ta, là những cơ quan trực tiếp phụ trách. Nhưng chỉ bộ đội, công an, dân quân thì chưa đủ. Phải dựa vào nhân dân... nhân dân rất nhiều tai mắt... cảnh giác thì địch không làm gì được”. (Hồ Chí Minh toàn tập, tập 10, tr. 589).

GS Nguyễn Cảnh Toàn (1926-2017), nguyên Hiệu trưởng Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, Thứ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo (1976-1989) đã chỉ đạo triển khai phương thức đào tạo giáo viên “vừa học vừa làm”. Lúc đó có một số người chưa tin vào sự hiệu quả của phương thức này nhưng ông đã kiên trì ý tưởng nêu ra. Trong 11 năm Trường Đại học Sư phạm đã đào tạo trên 2000 giáo viên. Nhiều người trong số đó sau này trở thành cốt cán của đội ngũ giáo viên, cán bộ quản lý Trường Trung học phổ thông. Trong bối cảnh mới với nền kinh tế tri thức, nhiều học giả có uy tín trên thế giới kêu gọi thực hiện “Học qua hành”, vì theo họ “đây là phương thức đem lại sự sáng tạo nhanh và nhiều cho phát triển xã hội... sáng tạo tập thể của số đông người trở thành động lực phát triển của xã hội, khác với trước đây, sáng tạo chỉ giới hạn ở một số thần đồng”. Kinh nghiệm đào tạo giáo viên của thế giới cho thấy: ngày nay, ngay nhiều nước phát triển như Mỹ, Anh, Australia, New Zealand, v.v. cũng áp dụng phương thức vừa học vừa làm để có nguồn nhân lực chất lượng bổ sung cho xã hội.

ĐẶNG QUỐC BẢO

Tài liệu tham khảo

1. Hồ Chí Minh toàn tập, tập 10. Nxb Chính trị Quốc gia-Sự thật, tr. 589
2. Hồ Chí Minh toàn tập, Tập 4. Nxb Chính trị Quốc gia-Sự thật, tr. 6
3. John Vũ. Giáo dục trong thời đại tri thức. Nxb Lao động, Hà Nội. 2016.